

Nr. 57.

Brasovu,

7. Decembre

1860.

Gazet'a si Fóiea esse regulatu o
data pe septemana, adeca: Mar-
tia. —

Pretiul loru este pe 1 anu 10 f.,
pe diumetate anu 5 f. austr. inla-
intrulu Monarchiei.

GAZETA TRANSILVANIEI.

Monarchia Austriaca.

Renegati.

Cuventul renegatu este latinesc, eara semnificatiunea mai de aproape ce i se da este că se caracterese pe omulu care s'a lapadatu de relegea priimita dela parinti. Renegatu prin urmare este cam sinonimu cu ceea ce numia grecii a postat in seculii dintai ai crestinatii; numai renegatu este unu terminu multu mai nou. Renegati s'au numit mai anteiu acei crestini, carii parasindu credint'a si invatiatur'a lui Christosu, au trecut la relegea lui Mohamed, seu precum dicu romanii nostrii, s'au turcuit, adeca s'au taiatu impregiuru. De aici au remas si proverbul: Ferésca Ddieu de romanulu turcuit. Acestu proverb a purcesu din natur'a renegatiunii. Crestinii si mohamedani au petrecut atati seculi in cea mai sfiorosa ostilitate. Renegati in acele lupte trebueau se arate firesce ca cei mai fanatici persecutori ai fostilor corelegionari, pentruca cu atatu mai usioru se castige increderea nouilor protectori si se pota intrá in gratia loru. Apoi fiindca in timpurile trecute — pe alocurea chiaru si pana a stadii — ómenii nu facea nici cea mai pucina distinciune intre relege si nationalitate, de aici urmà de sine, ca terminul renegatu se aplică si la cei carii se lapada de natiunea si limb'a loru.

Voindu a clasificá in dilele nostre pe renegati priviti din susuzatinsulu punctu-de-vedere, vomu astă urmatorele clase:

Renegati de relege, cu pastrarea nationalitatii, precum de exemplu sunt o sama de locuitori ai Bosniei, carii se tienu de relegea lui Mahomedu, isi pastrara insa limb'a si nationalitatea slavóna.

Renegati de relege si nationalitate, precum e aristocrati'a bosniaca in parte s. a. s. a.

Renegati numai de nationalitate si limb'a, cu pastrarea relegii, precum ar fi de es. nisce romani, carii s'ar dă de rusi, seu de serbi, seu de greci, cu carii au aceeasi relege, seu déca slavonii cei romano-catolici s'ar dă de germani ori de unguri, numai pentruca, seu tocma pentruca din intemplare se tienu de aceeasi relege cu acestia.

Renegati se mai potu clasificá inca si din altu punctu de vedere alu indemnurilor din launtru.

Sunt adeca renegati din principiu, din convictiunea inimei, din interesu particularu seu egoisticu, din resbunare, din fric'a de persecutiuni adeca de nevoie, din educatiune, din indiferentismu.

a) Renegatu din principiu ar fi de es. unu neamtu aristocrat calvinianu, prietenu insa alu absolutismului, carele ar ajunge la acea cunoscinta, cumca relegile, apusana si resaritén'a ar si cele mai tari proptele pentru potestatea absoluta ori despatica, pentru aceea elu ar trece la biserica rusescă seu la cea spaniola.

b) Renegati din convictiunea inimei sunt aceia, carii óresicum fara voia loru isi afla mangaierea din launtru mai curendu in cutare biserioa si ritu, decatu in ceea in care l'au crescutu parintii lui.

c) Renegati din interesu particularu seu egoisticu sunt toti aceia, carii fara a si constrinsi absolutu prin o persecutiune alaturea cu viétila, numai pentru avutii, onore si ranguri, isi parasescu relegea seu nationalitatea seu pe amendou de odata, nu numai, ci spre a castigá mai multa favore si succedere in nou'a societate in care se afla, vindes i toté interesele celora.

d) Renegati din resbunare crediendu cumca au fostu reu tracati, asupriti si impilati de catra corelegionarii, connationalii ori com-patriotii loru, cauta scapare pe aiera, trecu chiaru la contrarii si neamicii societatii din care au esit, eara apoi cu ajutoriulu acestora cérca se'si resbune in modulu celu mai necrutatoru de tota societatea diu

Pentru tieri straine 7 f. 35 cr. pe 1
sem., si 14 f. 70 cr. pe 1 an. Se pre-
numera la tota postele c. r., cum
si la toti cunoscutii nostri DD.
corespondinti. Pentru serie „petit“
se ceru 8 cr. val. austr.

care au esit. La renegati de acestia se poate aplica proverbul latinesc cunoscutu din dilele lui Ioanu Zápolya, candu elu a chiamat intru ajutoriu pe turci cu tota puterea loru in contra connationalilor sei unguri si a corelegionarilor sei nemti: Flectere si nequeo superos, acheronta movebo, adeca mai pe romanesce: Déca nu'mi stau angerii intr'ajutoriu, imi voi face de lucru cu diavolii.

e) Renegati de fric'a persecutiunilor, carii adeca nu sunt atata de tari la angeru si la caracteru, pentru ca se se determine a suferi orice rete in lume, pana si mórtea, decatu se se abata dela convictiuni sale. Aici se intonam termiul convicted, pentruca se'l distingu aprign de aceea ce se dice si se face numai din capriu, din artiagu (mani'a furiósa), seu din o trandava stupiditate.

f) Renegati din educatiune, candu adeca parintii seu alti i cresou pe tinerime in a din su asia, pentruca acestia seu se'si uite cu totulu de relege, nationalitate si limb'a, seu se invetie a le despretui, a'si bate jocu de acelea, eara mai tardiu a le si persecutá. Acei copilasi de crestini, pe carii turcii seu ii rapia seu ii luá ca unu ramu de contributiune dela unele tieri subjugate, din carii apoi crescute din etatea cam de 12 ani in legea lui Mohamed, se formasera cele dintai corpori a le ianiciarilor si chiaru unu corpu de asasini in Asi'a mica, era renegati din educatiune. Acea multime de copii de romanu, carii in lips'a totala de scole romanesci incependum dela ABC. insusu isi luá in timpuri trecuti tota instructiunea si educatiunea eschisive la scole de alta nationalitate si relege, asia catu in cursu de 10—12 ani abia mai sciau se céra pane si apa in limba materna, au devenit intru asemenea renegati, cum amu dice, chiaru fara scirea loru. —

g) Renegati din indiferentismu seu nepasare sunt acei ómeni, carii fara a si tocma prosti, ci numai lenesi la minte, seu cum dicu latinii, homines pinguis Minervae, nici odata nu'si batu capulu ca se afle ce e mai bine seu mai reu, mai onoratoru seu mai detragatoru caracterului, ci ei se lasa cu totulu in voia sortii, eara despre aceea ce numim cosmonopolitismu au o idea cu totulu falsa; ómeni nici buni nici rei, adeca cu totulu lipsiti de caracteru. Acestia potu se fia din educatiunea loru de orice confesiune vei vrea; déca insa voru ajunge de es. in Rusia, voru merge la biserica unde 'si voru face cruci cate de trei urme si metanii cate patru sute; in Rom'a voru esi la tota procesiunile, se voru inchiná pe la tota icónele si móstele facatore de minuni; in Berlinu voru cantá spalmii dupa ritualu protestantu si voru aplaudá la predicele care se rotescu in contra „retacirilor apusene si resaritene“; in Constantinopole voru suferi a si taiati impregiuri usi voru face marelui innsti inchinatii cu manile la peptu si cu fruntea la pamantu; eara s'erá voru bea opium si voru cautá distractiune (petrecere) in operile lui Voltaire.

Penetrucá totudeauna se potemu sci cu cine avemu a face, se cérne neparatu, ca tota aceste categorii de renegati se le cumpanim si judecamu dupa natur'a loru.

Renegati de sub lit. a) insufla ori si cui unu respectu fiorosu; celu ce are curagiulu a dă peptu cu unii ca aceia, trebue se'si mesura prea bine puterile proprii.

Cei de sub b) merita respectulu pe care l'amu cere si noi dela altii, candu simtieminte si convictiunile nostre intime nearu impinge si pe noi la o asemenea prefacere a simbolului nostru. — Cei de sub c) et g) merita cea mai profunda a nostra despretuire. — Cei de sub d) merita ca se cerce cineva tota midilócele spre a le imblansiti resbunarea loru, precum odiniora au cercat romanii cu Coriolanu Iuanu pana si pe mam'a, sotia si pe alte matrone in alianta loru; eara candu iau desecatu tota midilócele, cauti se'l infrunti peptu la peptu, apoi esa unde va esi.

Renegatii de sub e) et f) merita cea mai doioasa compatimire a noastra in totu timpulu si la totu loculu. —

Avemu si noi romanii renegati? Ce mai incapse aici intrebare! Singur'a nostra mangalere este, cumca cei mai multi renegali carii s'au departatu din sinu bisericei si alu natiunii nostre se tienu de categoriile de sub e) et f), mai putini de cea de sub b), forte pacini de cea de sub c) si poate nici unii de categoriile de sub a), d) et g). —

Tocma pentru acest'a insa dupa a mea opinione romanilor li se cuvine a se portă catra renegatii esiti dintre densii cu o nobila crutiare si delicatezia, lasandu'i mai multu in voi'a loru că se'si revina in sinesi; eara pe acelea familii a le caroru strabunii s'au desbinut de corpulu nostru nationalu cu seculi mai nainte, alu caroru sange s'a spalacit, visti'a li s'a corcuit prin cele mai diverse legaminti de casatoria, nici se cuvine ale mai renumeră intre renegate, ci se le lasam in scirea lui Dumnedieu acolo pe unde se afla. Atat'a numai, ca uneori nu strica a le aduce aminte originea, nu din alta cauza, decat numai că se nu se prea infle in pene spre a impune cu genealogia loru.

Preste acest'a unele amestecari care se facu tocma si in momentele de satia ici cōlea prin casatorii, nu se potu condamna tocma asta neconditionat, ea si cum din cateva exceptiuni aru potea urma nesciu ce reu mare; pentruca earasi trebuie se consideramu, ca devotamentul catra natiune si confesiune nu are a se prefasee nici in fanaticismu nici in egoismu de acela, ce ar vrea se ucida orice simpatii ale unor ipime tinere, seu se dea in capu la cele din urma resturi a le cosmopolitismului. Afara de acesta ar si unu semnu de o trista ne'ncredere 'n puterile proprii, deca natiunea s'ar mai teme si de aci nainte, ca vrea cateva parechi de ochi albastrii seu caprii carii ar deochia pe altii atati negrii seu castanii, aru mai si in stare de a periclitata existinta si viitorul nationalo. Alios ego vidi ventos, alias prospexi anima procellas. — Dececa cumva junii nostri aru lua in nume de reu, pentruce romanciua cu sprincene trase si cu ochii negrii s'ar mai maritata dupa altul, acest'a se sio impuse numai siesi, ... Dececa mamele romane aru mai privi eu durere, cum junele romanu se incurca in latiuri straine, atunci depinde numai dela densele ca se dea scielor o educatiune atatu de nobila, atatu de cuviiosa si atragatore, inea se corespunda dorintiei si simpatiei juniloru nostril trechti prin scole si esiti in lumea mare. Mai in scurtu, pe generatiunea junii din dilele nostre cade si sarcina de a ingrijiti, ca tocma pe unde s'ar mai arata perintu de renegare, se indrepte lucrul prin incheiere de casatorii. —

Cu tota acestea vomu mai avea noi si in viitoru renegati? Pe catu timpu natiunii romane dintre Carpati si Tis'a nu i se va asigura existinta si onoreea ei nationala qu'a tali; pe catu limb'a ou 'si va ocupa locutu si rangulu ce i se cuvine dupa tota dreptatea; pe catu ritului resaritentu, barele — in sine'si luatu si cu abstragere totala de la ministrii lui executori din dilele nostre — e celu mai sfumosu si celu mai clasen din tota riturile crestine, nu i se va asigurá demnitatea ce o avuse pana in secolul alu 15-lea, pe atat'a natiunea romana va mai si inca totu in pusetiune de a perde din fii si fizice sale prin renegare.

Acest'a se pare a fi conditiunea naturei omenesci. Totul insa depinde mai virtosu dela caracterul si taria de sunet, pe care'lui voru desvolta ceste trei generationi de astazi, care se intalnescu in tre anii 20 si 60. —

Cum ne vomu asterne, asta vomu paosá; cum ne vomu sará, asta vomu si manca —

Zernesci, in diot de S. Nicolae 1800.

B. catu si nationale si chiaru acelea care voru decurge in sinodele bisericesci in limb'a nostra, s'ar mai deperde si pe viitoru, seu deca in casulu celu mai bunu s'ar contrage ca si pana acum in cate unu bietu de protocolu de sedintie macru, prea putinu seu nici decum motivat, pentruca publiculu se se puna in stare de a judeca lucrul din toate laturile si a'si formá opinione lamurita, sigura, odihnitoare despre aceea ce se intempla impregiorul seu si pentru densulu.

Deci se stamu cu totii ca se ni se pregatesca vreo cativa stenografi destepiti si nepregetatori. —

Zernesci, in 13. Decembrie 1860.

B.

TRANSILVANIA.

Брашовъ, 15. Дечемвръ. Къде денюмреа Е. С. баронъ де Кемені де капчеларів ла кърте, не априорътъ дикътва де франциреа допингелоръ. — Апдейлълъ при ачеста се трактъзъ ка астономъ ши актъ чеа таи врънть ши таи моментъсъ проблемъ разимъ аспира капчеларівъ де а франциера о комисионе стътътъре дин върбадълъ де диферите падионалътъ ши конфесіоні, карі се бъкъръ де франкредереа пъблікъ. Ачешті върбадълъ вінълъ а фі кътъадъ ня пъмаи дин синълъ магарілоръ ши сашілоръ, чи ши дин синълъ падионе ши алъ конфесіонілоръ ротъпе дин пътереа скрибріе де тъпъ дин 20. Октомвръ а Mai. Cale кътъръ гр. Рехбергъ; ши звінъдсе франтълъ локъ, д. е. ла Алба-Жълти — воръ фаче дин франтълъ звінъдсе пропхеръ ла Maiestate пептъръ о леце де репресиятъчнепа църеи ла диета чеа тои априоре реконституантъ, ad. ачеа комисионе ва крои тъсъріе, дин каре алъ а фі репресиятътъ дин диета вътъръ туте маселъ ши падионіе колокзитъре фъръ пічъ о диферінътъ. Mai. Ca луші респікъ а са воинъ дин пътъта скрибріе де тъпъ, ка пропхесъчніе ачеста съ се факъ астфель, дикътътъ еле се тълдътъскъ пе тоцъ. Дечъ Е. Ca D. кънчеларів ла кърте ва пъши дин кънчелеро де априоре къ архіпъсторіи поштій динтъръ алецероа пътіцілоръ върбадълъ, атвпчі сперътъ, къ вомъ авеа ши пої тълдътъріе ши франкредере; динъ земътъръдъсъ кътъва върбадълъ поштій чеи таи практичъ ши къ франкредере пъблікъ а падионе делъ ачестъ комисионе моментъсъ, кълъръ ши прітълъ актъ а ё реконституантъ църеи ва фі дин старе а пътълдътъ погорълъ ротъпълъ ши конфесіонілоръ ла. А ё дикътътъ актъ прівілеще по літическіе але конституціонілоръ де пъпълъ актъ, съ дикътъзъ къ еле ши 8тъбра де франчакъръ де а пътълдътъ съдъ а да песте пічоръ франтъръ зевърете але класелоръ чеоръ че ердъ ескісъ дела кошнівінна франдрътъръ політіче къ чеа динтъръ окасіоне де кошнілъ звінъдсе францескъ ла конституиреа звінъ басе дрептъ ши звідіе, не каре съ се погълътъ едіфіка едіфіцилъ зевърете франчакъръ ши франкредері ши алъ ферічіръ, че се паскъ пептъръ патріе дин ачеста. Нои франчелетъ ши штітъ біне, къ класле челе фосте прівілещіате ня се франпакъ къ пічъ о стръмътаре фъкътъ дин конституціонілоръ де маи памтіе, къчі патвра конституціонілътъ адъче къ оне, ка съ ня кончедъ пічъ о ютъ дин дрептъріе автътъ, динъ, quod tibi Augustine, cur non et mihi? Конституціонілътъ звінъ ескісъв е кондемнатъ де тутъ Іаме чівіліоатъ, пічъ къ таи аре локъ актъ дин лексікопълъ зевърете патріе чівілісъчні. Дечъ съ не десвръкътъ де орче егоюта ескісъв ши се звітъ кътъпа дрептъції дин тъпъ тесъръндъ къ ёа дрептълъ че се къвіне фінкъръ, ня дин пътереа фортелоръ чеоръ пептъръ лібертатаа ши матрітатаа політікъ а ла.

Бървадълъ де статъ франбръкадъ дин хайна петрънътъції ши а зевърете патріотістъ воръ фаче, ка моментълъ чеолъ таи импорташъ, органикареа ши дефіцероа репресиятъчніе Апдейлълъ, съ фіе по вътъріе о фънтьпъ де тълдътъріе, франкредере ши франчіръде а тутъроръ класелоръ, падионілоръ ши конфесіонілоръ, ескізіндъсъ орче спретащіе съдъ префаворіре. —

Бървадъока ши соліда пътъраре а звітъ погоръ фанъ къ тутъ Іаме, серіоса вігіеа ши стъркъпъ ла о кънчелеро ши колъкърапе інтімъ, съпът чеолъ патріческіе гаранції пептъръ лібертатаа ши матрітатаа політікъ а ла. —

— „Magyar Sajtó“ дин Nr. 282 din 6. Дечемвръ 1860, амінтиндъ къ конференца де комітатъ дин Опадеа таре ціпътъ дин 4. Деч. поэ а отържтъ конкішареа адъпъръ цеперало комітатене динъ лецеа дин an. 1847/8, репортъзъ, къ франтъръ ораторіи чеи таи де франтъ дин ачеа адъпъре Есч. Ca D. епіскопъ гр. кат. Ерделі а декіаратъ дин пътеле падионалътъції ротъпе, кътъкъ елъ ка філъ алъ пътълътълъ магарілъ се търтъріоште пе сине де магарілъ, къ тутъ діферінда де лімбъ ши рефіціоні, ши съпътъ комізна домніре а рекъштігънделоръ Ісді вреа, ка чіві магарілъ, а се франчіои де дрептълъ францінъ. Динъ есперіенца de 12 ani — зіс: тъпъ 'н тъпъ ізбіндъне не вомъ апера звіл' пе алції. Къвінтеа епіскопълъ франтъ пріміте къ франтъ таре епісіоастъ. — Пъпъ аічъ „Magyar Sajtó“. — Нои ня не тълдътъції къ звіл' естрактъ дин о къвінтаре, зіс: де звіл' епіскопъ дин пътеле звіл' падионалътъції, ши франкъ дин моментъ, ка чеолъ че пі се франчішішъзъ

Stenografi romani.

La ce limanu de repaosu va esí inca si patria nostra din acesta criza generala, scia numai Dilegulu puterilor. Ceea ce se poate scrie este, ca pana se esim la vreau resultatul oricare, se voru mai scrie si vorbi inca multe milioane de cuvinte si mai intelepte si mai necallite, care cum ne ajuta elasticitatea creerilor. Preste multu ori preste pucinu se voru deschide conferintie, adunari tineritale, nationale, apoi ore candu chiaru si o dieta generala; in tota aceleia se va cumenta si romanesce. Cine se rapescă cuvintele oratorilor din sbonulu loru?

Ne trebuescu stenografi romani.

Nu amu potutu asta pana acum, deca dintr-un junimea nostra studiosa se occupa careva cu acea arta nu atatu grea, catu cevasi cam migalosse, insa in tieri constitutionale, pe unde limb'a omenisilor e mai deslegata, eara nu batuta cu tiente de certulu gurei, forte avantajosă pentru castigarea panei de tota dilele. Fia acesta ori si cum, se cere neaparatu, ca celu mai pacinu doispredece omeni junii se se determina a invetiá stenografsa si a o aplică la limb'a nostra nationala. Ar si pecatu, rusine si o dauna respusa, deca desbaterile atatu politice,

святът опионтъл въйториъл пострът националът; де ачеа днинте де
а ждека провокълъ пе чеи че ай фостъ де фадъ, ка къ о святъ
ните екоакът ез не ръди че апъоътъреа пътъ че пътъ о аръкъ не
дненгъне естрактълъ ачестъ din „Magyar Sajtó“; пътъ атънъ съ
бравътъ кважитареа епископълъ кроатъ Стросмаер, каре о цинъ
ла маса метрополитълъ din Zagrabia, днъ конференция баптизъ
киндъ: Domnitorъ! святът гата а не днинде тънъ попоръ-
доръ лібере, дар' пътъ ка пътъ лібере ши ноденденентъ, каре
дин дрептъриме че и се къбинъ не кончеде днъ фавореа алтъя пътъ
кътъ пегръ святъ зпие. Къчи амичъ поштръ мариапъл не ни аръ
упинде тънъ, къндъ ли о амъ днинде тъсълътъ де пештилъ
националъ, де скъвие ши де лингвашре търътъре. —

De pe Ampoiu (Apulum), in Nbre 1860.

L I M B A P O P O R U L U I .

Comunele de aici Petrosani, Galatiu, Fenesiu si Presaca (in cari
afara de una familia israileana — firesce ca dupo laudaver'a datena a
presericiteloru tieri, de unde, intre altii, se stracurara in cesti 11 ani
ultimi una multime de stranepotii ai lui Avramu, Isacu si Iacobu, —
ocupara cu prepararea si impartirea (pe bani si pe produptele locui-
torilor) benefacatorului neptariu, ce lu chiama spiritu, nu locoesce
alta limba de omu, ci numai romanu) dedera iu lun'a trecuta prin de-
putatii sei, respectivului c. r. pretor din Alba-Julia una suplica, in
carea cereau, ca, de orace comunele si antistieile locali in anulu orga-
nisationei fusera desemnate prin table, inscrise in tote altele limbe,
numai in cea a poporului locului, in cea rom. nu, acum prin diploma
imperatresa de nou fiendu ascurata egal'a indreptatire, nationalitatea,
si usulu limbei romanesci, in locurile locuite de romani, se delature
tablele cele cu nume straine, si se se asiga table cu nume in limb'a
poporului, si totu in aceasta limba s i se trantita citatiani si alte in-
scripuri, cari s'aru tiené de elu, adica tote in limb'a romanescă. C. r.
pretura, cu tote ca in sfacare 14-a di unulu din primarii ei ampoliatii,
are a escurge prin numitele comune la unu loca mai principalu, spre
tractarea negotieloru oficiose politice, ce se tienu de comune; totusi
afla mai cu cale, preatens'a suplica a o transpune notariului comunale
A. F. spre cercetare si informare: Cine sunt subscritorii suplicei?
si altele.

D. not. A. F. (de origine romanu si inca din famili'a, ore candu
insemnata in romanime, dara, se pare ca, botezatu, dupa elu ritu-
tata a unoru fili, mai esaltati pentru alta nationalitate, carele, lipsitul
de studie scolastice, de cunoscintie, de limbe si de scripture, totusi
destulu de maiestru (prin si pentru ce? va fi sciendu elu, si voru fi
sciendu si altii) — dinainte de anulu 48 mai ne'nteruptu a se sustie-
ne in postu de notariu satescu, in scripturele servitiului seu se
folosesc eu unu individu ore care, functionatu la mesurarea catras-
trala, cognominatu dupa numele unei provintie romane, ince baschetu
din alta, unde precum vediu, capii inca nece actum nu si posmenesecu
nationalitatea, ci numai confesiunea sa — libertati pentru multele inci-
suri!) dicu ca D. not. A. F. nu intardia a'si implini misiunea cu totu
zelulu, in catu mergandu in Presaca, si afandu pre parochulu locului
in functionea immormentarei unui repausatu, pe acela, findu si elu
subscrisu in smintita suplica, elu adstrense, a depune epatrasirulu, si
salonulu pe copersieu (costiogu) in midiloculu drumului, si a merge
in Cresma mai de aproape, unde era D. notariu comisionandu, ca se
responda pentru cutediat'a subscriso — Urmarea su, ca descriitoru-
riulu seu purisantele suplicei, C. C. unu soldatu licentiatu, pre care-
le tata-seu tienendulu la cas'a si la mese sa, lu aplicase la descriere,
numai de catu su citatu la Alba, si acum se tieno de vr'o 3 septem-
bre inchisv, dupa expresiunea soldatiloru in Stockhaus, ca turburatoriu
de poporu — Aufwiegler.

Eara tablele comunei stau intreg cum au fostu, nu ca cele
capetate antaia ora de Moise in muntele Sinai. — Acesta impregnu-
rare indignéza forte multu inimile poporului, si amu dori, ca inaltulu
gubernu se storca dreptatea pretensiunilor celor legale, pe care ro-
manulu nu le va mai lasa nefolosite, cace 10 ani dela mandatulu celu
d'anteiu in privintia folosirei limbei poporului in tote nego'tiele lui au
fostu timpu deajunsu de auferinta si asteptare, acum pretindemu, ca
limb'a se ni se respecteze, si cei ce nu voru a asculta de lege se se
pedepsesc.

Poporul romanu e resolvato petutindencia a'si folosi limb'a sa in
tote afacerile sale, ca si cam isi folosescu magiarii si sasii pe a sa in
trebile sale, dupa dreptulu egalu si legalu, si pretinde a fi crutiatiu
de incercari dusimanose in contra dreptului seu, de a se folosi de
limb'a sa, cace ca stenca vomu stá ne'usfricosiati pentru aperarea
dreptului de limba. —

* * *

B ei asiu, in 8. Decembre n. 1860.

Reforme scolastece in Ungaria, mai al. su pentru gimnasii.

De si noi romani suntem camu soroci, se lucre altii de noi
sara noi, totusi amu pecatui greu, deca amu stá cu manele in sinu
acum, candu tote poporele se nesuescu a-si elupta drepturi pentru
sine, — unii istorice, alii naturale si erasi altii de ambele feliuri.

Barbatii magari de capacitate lucra cu totii din respusteri spre
a da nationei sale o bunastare catu se pot mai ferici, cu acea de-
osebire, ca unii aru voi se traga totu giarulu la o'a loru, era altii
lasa si altoru ole si olcele mai multu seu mai putinu giaru. Partide
au fostu si voru si in lume totudeuna.

Una d'intre cele mai interesante si mai ponderose cause, ce se
alla in ajuntulu reformarei radicale, e cau'a instructiunii, in care viu
mai alesu la intrebare sistem'a si limb'a propuserei

In acesta privintia aflam in „Támodai Lapok“ nr. 48 a. c. unu
articulu sub titlulu de susu, de unu profesoru gimnasialu, anume J. Környei, care a-lu pestrece, fara ca se ne facemu unele refiesuni, nu
ne lasa anim'a.

Autorulu acestui articlu nesuindu-se a demustra, ca sistem'a de
instructiune, ce cusa inca, e de unu spiretu cosmopolitecn, contraria
progresulu nationalu, demoralisatoria si descaracterisatoria, ca e opu-
sa destinationei omenimei, subintelligandu-se ca e contraria binelui
tieriei, apoi in urma si-d'a pe fatia cu cea mai mare neconsecu'tia ceia
ce i jace la anima, cumca adeca: „pe teritoriul santei corone ungare
scólele de una cultura mai valta, de voimu a lucră cu minte, cu se-
cureitate si cu corespundere pretensiunilor tseri, trebuie se fia ba-
sate pe fundamentu nationalu, si limb'a in ele se fia eschisivu cea
magiaru. Acesta e fundamentulu, celealte trebue asiediate pe acest'a.“*)

Pe lunga tote, ca nu ni se pare a fire de lipsa se aretam su
degetulu apriatele contradiceri, de cari e plinu articulu numitul, totusi
ne va ierta stimabilitulu colegu, se ne damu si noi pe fatia unele rb-
servari ca romani,** se ne arejamu dorint'a si sperant'a cu since-
ritate.

Dni'a sa nu se sfiese a o spune in fatia lunei, ca celealte natu-
nalitati trebue se-si tieni limb'a loru numai ca ceta lucru secundariu,
volesce a luá dela altii „celu mai santu dreptu,“ pentru care vorbesce
insu si asiá aprigu, cace, precum marturiscesce erasi totu d'ensulu,
„nu pot aterna dela spiretulu de partide, neci dela spiretulu interi-
malu alu guvernelor. Si noi voimu „a cugeta mai liberu, a ne inbi
mai liberu famili'a, nationea si pre omenime.“ Pentru ce ére voiesce
dara, ca altii se fia lipsiti de acea, fara ce d'ensulu nu pot si? —
Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris!

Se sterga dia vietia sistem'a de instructiune asiá numita noua,
si noi dorim, caci nu aflam prémultu bine in d'ensa; dar' a o po-
recli de demoralisatoria etc., nu ne duce consciint'a. Si de limba ne
vomu tiené cu mani cu picioare; eaci „aceia cari cu o usioretate de
minte si schimba limb'a, usioru si voru schimbá si senturile,“ dice
totu Domn lui K. Apoi noi nu amu voi se ui le schimbamu un'a cu
capulu!

Nu ne potem mira de ajunsu neci de acea, cum pote proiecta
autorelu articulului eschisiv'a introducere a limbei magiare, candu in-
susu dice, „ca a voi se schimbi limb'a cutarui poporu — prin ori ce
fortia — cu alt's, e cee mai grea straformare, a carei numai incercu-
rea e imprumata cu demoralizare.“ Si earasi: „Fortat'a introducere
a limbei germane in scólele Ungariei a fostu adeverat'a sistema corup-
tiva. Almutulu sentia adencu, cumca voru se cioplésca din d'insulu
omu strainu. — — — Afara de acea forta de senz a nascuta si re-
actiuni. — — — Care e dara unic'a conditio'e ducatoriu la scopu cu
securitate in privintia limbui? Despre acea neci inimicu nostri nu
se voru indoi, cumca junimea magiaru trebue educata, instruita ma-
giarese.“ etc. etc.

Nu supunem, ca fratii magari aru voi se demoraliseze pre ce-
lealte nationalitati, — apere Dumnedieu. — Inse déca a fostu pentru
d'insu forta introducere a limbei germane demoralisare, aru si in-
troduceres forta a celei magiare la celealte nationalitati. O repe-
timu: ca nu supunem despre fratii magari, ca aru voi a demoralis-
á . . . Junii nostri inca s'anu desgustata si s'ar desgustá sentiendu
ca voru se cioplésca din ei ómeni straini. . . . Apoi déca nu potu
negá neci inimicu magiariloru, ca junimea magiaru trebue educata, in-

*) La cari Redactorulu — Lonkay, — acelasi, care redige si
„Idök Tanuja“ — sub asteriscu concede „ca in tienaturile preponde-
rantu ne'magiare toti acei invetiacei, cari si-aru descoperi apriatu do-
rint'a, se-si pota invatiá religiunea si gramateca limbei materne —
— in limb'a loru materna.“ . . . Quam grandis magnanimitas !

**) Credemu, ca cei de alte nationalitati inca si voru deschide
gur'a si in asta privintia. — G. M.

struata magiaresce: cu atatú mai pucinu voru negá fratii nostri magiori, ca junimea romana trebue educata romanesce, cea serbséca serbesce etc — (Vá urmá.)

ѠНГАРІА. Пеота 13. Деч. О тішкare стръордінаръ кр-
чеште престе тогъ **Ѡнгарія**; ічі vezl զn чекк de аристокраці въ-
тъндѣ դn пілтепі ші'н пълмі, къ ле а скчесѣ а ревши ка олеівлѣ
deасспра пе каріера politice; колеа vezl класа піжлоchie пъсъ пе
гъндѣрі, ка զndе ворѣ реєщі ei къ пеастъпперс'е դпчепьте; коло
съ դпчевѣ а се іві дъштъпі ші դпкордѣрі դптре попорѣ ші а-
ристокраціе, d. e. դn Iaziria ші դn Nіурегіхаза, զndе аічі попо-
рвлѣ ю բnпdѣ къ съкврі ші фврчі оспетѣ пе вр'о 40 indibizі din
класа маі алѣсь, еаръ о твлціте de петքցւтіці трекъ пріп
Сербіа кътъ Галаці, զndе пріп тъпі пеккоюкъте съ стръпбртъ
чине маі штіе զndе ші къ че скопѣ, провъзжандссе къ челе de
провъзгатѣ. — Ճпсъ історіа, լаміна адевървлѣ ші тацістра віеції
не маі deckopere асеменеа порпірі ші դпчеркърі маі твлте, d.
e. ші святѣ Mixail Апафі II. (1690 Авг. 21.) Փытосылѣ Емерікѣ
Տоколі, զn մагіарѣ մалконтентѣ, ка ші Кошутѣ, Կլапка ші Тірпі,
դпкъ adnласе астфелів о твлціте de adnпtѣрі din тврчі, съры,
ֆръпчі, тътарі, շермані, մагіарі, рошпні, ші ка Փъръ веоте съ
възѣ պnтаі dintr'odatѣ къ оштіре ші армс скоборжандссе пе լъпгъ
наслѣд Բрапнлѣ кътъ Зернешті, пе къндѣ վепералвлѣ դпп. Խаі-
лер լ. ի. պnндіа լа պаслѣ Ենչевлѣ, de զndе апоі алергѣ ал դпфрпта
լвптъндссе դптре Toxanѣ ші Zerнешті къ елѣ (Տоколі) Ճпсъ къ
о нердере դпфрікошать, դпкътѣ маі тоці վеперарі կъзбръ торці
օր դn пріпсбре ка ші Խаілер. — Астфелів пе къндѣ консерва-
тій մагіарі լ. ի. реедіфікѣ edifіcівлѣ շелѣ веќів, алці — ле потѣ
траце дыпгъ престе պ'ангрѣ къ ресквлареа neodixniçilорѣ, de կарії
се афъ претѣтідenea. — Апропос! կіарѣ ші դn Беішѣ զndе се
афъ պnтаі о тъпі de մагіарі ei спарсеръ ферестреле Daxi Ioc.
Романѣ, ква-преторѣ, զn րoшпнѣ սoլidѣ ші терітатѣ de на-
ցіоне, դпкътѣ ера պ'ачі ը'ї спаргъ ші կапвлѣ. Ծndе пе պfътѣ,
ші че գачетѣ? е парола դптребърї; ка съ пе թeппетѣ ս-
ոպші. —

— Ап Песта съ цінѣ ти 12. wedingъ дѣ комітатѣ шї ла пропагандеа лвї Niapi се трѣмісіеръ ла капчеларівљ 5 ппкте кв-тезате: 1) Ка диета съ се конкіеме не басеа арт. de леце IV. шї V. din a. 1848 фѣръ амънаре. 2) Лібертатеа пресеі съ се рестітвѣ дѣлтре тарцінілә арт. XVIII. din 1848. 3) Съ се опрѣскъ pedикареа контрівдіонеі шї а рекрвділорѣ ппнъ кѣндѣ ва отърж dieta, къ пѣтai ea є компетентъ. — 4) Фелікіріе dѣрї шї то- пополвлѣ тѣбаклї, ка зупеле таксе пекклюскюте лецилорѣ впгврештї, съ се систеze ппнъ че ва отърж dieta. 5) Прочеселе de то- штеніре дѣлкъ съ се систеze шї челелалте de компетінда ко- мітателорѣ съ се предеа лорѣ. Шї ачестеа dopinде ле декірѣ adgnanda de комітатѣ дѣ пекклюскюте лп дѣлтересылѣ патриє шї алѣ троплї. Къ 'пчетвлѣ тотѣ таі креоска претінсіялѣ дѣ- кѣтѣ лп сквартѣ еаръшї не вомѣ афла не теремѣ! din 48. —

Мai ne тote локврile с'аš прimită an. 1847/8 de пынкѣ de ликопчіе арестаторіеи автономіеi.

Ли Стрігонъ ликъ се прими de баса копотітвіеi конст. an. 1848 mi ce цинъ інсталадіонea Em. Сале Примателі de копте перпетуя азъ Стрігонъи ли 10. Дечетъ. — Топенгеле личепъ a декарце шi чине штие къте ба mai рънi кi cine. — Четъцiле Стрігонъ, азъ вълни пресидѣ інспекційнiе предпiс.

Счепсвіче днкъ юї претинд інстітюціїле пропріє.
Де кврзпнд се denysmi Em. Gozds de прешед. кътреі ad
вокацілоръ, че є токта съ се днфіндеze дн Песта, впн інстітутѣ
че пв се днвоіеште къ леци'e таріаре. Gozds се декіаръ дн
„Песті Nap'ó,“ къ пв вреа а прімі прешединга la впд астфелів
de інстітутѣ, че пв се потрівеште къ інстітюціїле зпгвершти, а
къреі днфіндеze аквт с'ар фаче пвтаі, ка къ ачеса съ се пвтъ
таі тхатъ рестарра.

Віена. Бар. Ваймі кавал. de Штеплінг появив министр де статі, аввръ дн 13 конферіре де май твіте бре да овалть. Дніпъ кашт сім'єю зіче „Band“, вінреа дніпре Цермані ші Маріярі ші пштербса лоръ прочедере да овалть дніпра тоге евенімінте посівіле, а фостъ обієктвлъ челв таі де къпетеніе алъ коворбіре. Кашт с'арпъ десе о асеменеа легетвръ, е о дніпре-варе, а къреі decslегаре кіард ші декътвъ ачешті 2 бърбаді дъ престе худе гректвні фанъ къ порніреа евеніментелоръ. —

Маргарії консервації ворѣ черка тóтє пътай се пóть ревені
да скопчахъ лорѣ до предомніре.

Кроації възпіваші душпініте допіндеце падішпіе de къ-
тръ Маіестате, дінръ дп 10. Деч. о седінцъ а конференціи ба-
нале, дп каре се четі ресолюціонеа душпъртеаскъ, каре кончеде
жніреа Далмачієи къ Кроація ші Скіавонія ші ла ачестѣ трігератѣ
дп дъ о комісіоне деосявітъ да ministreigл de отатъ, ка о кап-

целерів пропріє кроатъ, алѣ къреі шефъ ва репресійта діптересе се лорѣ ѣн тіністериѣ ка ші капчеларівѣлѣ Ӯнгаріеї. Еї даръ таині de бакъріс воторъ о адресъ de таңдеміре діппретатыл. Ексленгія са D. Метрополітевлѣ Александров Ст. Шалкѣ авѣ ѣнкъ да 11 Деч. аздонуу да Mai. Ca. Депнаташкене, дәпъ че аштернѣ петідівпеа да Маистате парте пъръсі Biena, еаръ таині къ Ещеленгія са ворѣ маі ретъпнѣ пе локъ. Сепенітатеа са пріципеле Гѣберпіторіѣ с'а ре'пторсѣ din Biena, ші ѣн 16 соци ѣн Сібіїг.

„Преса“ ворвіа decnpe demicisnea бар. Ваі ші кітьтарса язі Deak ші бар. Ейтвöш ла Biena, фюс „Fortschritt“, ка біне інформатів ректіфікъ ачестъ штіре ка neadeveratъ.

— Mai. Ca denșmi ne Φ. M. L. Iocifă kab. de Штерлінгъ де локвдійторіј тіністерівле de ресвоіж ка репресжнитъоріј ұп конферінцеле миністеріаде.

— Де вро кътева септемврі се днечевѣ прочесвѧ челѣ дн-
фріокаштѣ a іsі Rixter, каре акт се жадекъ де кътръ жаде-
двалѣ ҳрабалѣ de віноватѣ, пептрукъ а дншѣ'атѣ атѣтѣ сінгврѣ, кътѣ
ши пріп атїй, а корѣпѣтѣ кѣ вані пе үен. Еінатен; шї се осенди
ла пріпобре de о авпъ аспрітѣ кѣ постїре З зиле дн септьмврі
ши ҳебопіфікареа спеселорѣ прочесвѧ. Конжраждїи се декіарарѣ
de певіповацї

Cronica strina

ФРАНЦА. Парісъ, 6. Дечетвр. Датре моментоселе дескоперії че се факѣ din асканселе дипломатиче авемѣ а ре-
гистра актом датъ впѣ кореспонденте din Парісъ дн. жвр. демо-
кратѣ берлінезъ „Nationalgazette.“ о реферингъ а Франції ші а
Русії Фауцъ къ Бугарія.

Длainte de литълпираe dela Варшава e лисърчиеa Rscia по
съзлаe съ^х din Париж гр. Киселев, ка e литреве по губерния
франческ, ка че плапври аре до привинца Унгария. Фъкунд Ки-
селевъ литреваре до персона, таe респонсое Дип. Накоeонъ, къ
Франца н'аре пичи въл фелъ de репортъ кътъ литревъчиеa въ-
гърескъ ши н'аре пичи кътъ de падиъ литревдите аи фаче Австроиe
чева греятъці до партеа ачеста; Киселевъ тъдимтък e респон-
съзлаe дескоперি Диператъл, къ e лисърчинатъ алъ ликрединга,
къ дескотва Австроиa ap da престо греятъці la Dнръре, Rscia съпъ
пичи въл претекстъ нз 'ши ва траце foibee din ачоле. Totъдатъ
дескоперi, къ Rscia фацъ къ търбърърile din Унгария нз пъте фi
indiferентъ, къче урмареа лорд ар фъръ ландоиъл гангренбъсъ
ла грагциеле ръсешти. —

ЦЕАРА РОМЪНЕАСКЪ ти МОЛДАВІА. Бѣкврещт.

(Канетъ din Nр. тр.) Мърия Са адресъндъксе къtre Domnii ministri, с'a есприматъ катълп терминъл земъторі:

„Дошпілоръ миністрі! Ап ұтпрецибръріле де фадъ въ рекомендѣ а ла тъсгрі енергіче. Пъпъ се ва фаче о лецівіро асп-пра пресеі, пэтеді а въ серви de opdonанда ғн фіппъ спре а пъпе ставілъ ла оріче аблсѣ алѣ лівертъцей пресеі.

Мішк'ріле дела Плоїешті ші Країова пз сипт фъкте de ро-
тъпї, Domпілорѣ; авторї лорѣ сипт рѣ воіторї църеі ші тръдъ-
торї еі. Ротъпї душі въдѣ de интереселе лорѣ ші пз кваетъ за
тървърърї. Ачеіа карі аѣ фъкту асемепеа жичеркърї песокотіт
пз сипт ротъпї, къчі ротъпї аѣ органеле лециітіе прекват ші
Domнѣ, кыре, днп пятереа съверапітъцї падіонале delegatъ лвї,
лї ва аскъла орї къндѣ.“

Двъпът ачеста **Лъпъцима** Ca o'a ретрасъ **лъсодитъ de Domnii**
министръ ши парте din авторитетните тийтаре.

— Monitorul Moldovei ne aduce ună discursă a cărui Domnul său către funcționari și cetățeni să spune că este într-o situație deosebită, care răvăsește tot lumea și care a devenit o criză globală. În cadrul acestei crize, România și Moldova sunt afectate de către criza economică și socială, care a început să se manifeste în urmă cu puțin timp. În cadrul acestei crize, România și Moldova sunt afectate de către criza economică și socială, care a început să se manifeste în urmă cu puțin timp.

„Националъ“ дето de впѣ рівалъ invidiocъ кіарѣ „на Бъкв-
рештї, не кареъ скартінъ вінішорѣ; жърналаъ mariapъ de akolo
ad. фрукъ днчевъ а пъши не калеа фрептвълъ історікъ ameningindъ
не націоніле че le дінъ а фі фосія свѣтъ коронъ Унгаріеи, къ еле
ъшевъ пътai не калеа престенівнѣ, п'яж фрептъ ка mariapъ, де-
ачеа съ пътai віцеze de віадъ націоналъ. Азrі коло бтвнъ фъръ
къ пътъ, пр вреа съ фтвнъ пътъ на Мареа негръ. —

M. Ca Domnulă deosebie камера din България и персонально
An 30. Ноември. — Фото в превъзъкът на 100 № 100, Съмбрът.—

Квартале да бърсъ № 18. Дечемвре к. п. стаѣ ашеа:

Вал. ауст. Фр. кр.

	Дак. досяг. вр. кр.
Галвіні джеръєшті	6 62
Алгесвргѣ	120 —